

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: «ГРА У ФУТБОЛ, ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»

Виконав: студентка 2 курсу, групи FK1-M23
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична
культура)

Лискун Ілля Романович

Керівник: Козак Є. П., кандидат педагогічних
наук, доцент

Рецензент: Прозар М. В., кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент

Кам'янець-Подільський – 2024 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ФУТБОЛОМ НА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	8
1.1 Аналіз освітніх програм для дошкільних навчальних закладів	8
1.2 Особливості використання рухливих ігор та ігор з м'ячем у тому числі й гри у футбол у фізичному вихованні дітей дошкільного віку ...	12
1.3 Розвиток координаційних здібностей дітей 5-6 років із використанням засобів футболу	19
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	25
2.1 Методи дослідження.....	25
2.2 Організація дослідження	30
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ФУТБОЛУ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ.....	32
3.1 Стан оволодіння руховими діями гри у футболу дітьми 5-6 років....	32
3.2 Методичні особливості проведення занять з фізичної культури з дітьми 5-6 років засобами футболу у ДНЗ	37
3.3 Вплив запропонованої методики на фізичну підготовленість дітей 5-6 років.....	45
3.4 Вплив запропонованої методики на розвиток координаційних здібностей дітей 5-6 років	45
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ДНЗ	– дитячий навчальний заклад;
ЕГ	експериментальна група;
ЗРВ	– загальнорозвиваючі вправи;
МОН	– Міністерство освіти і науки;
КГ	– контрольна група.

ВСТУП

Актуальність теми. В даний час, незважаючи на різноманітність програм, що впроваджуються у дошкільних освітніх закладах, проблема вдосконалення фізичного виховання дітей залишається актуальною. Це підтверджується тенденцією погіршення стану здоров'я, зниженням рівня рухової підготовленості дітей дошкільного віку [19, с. 32]. Фахівці вказують, що система фізичного виховання дітей у дошкільних освітніх закладах функціонує недостатньо ефективно, і наголошують на необхідності її вдосконалення як у плані традиційно використовуваних, так і впровадження нових засобів, форм та методів занять фізичними вправами [20; 30, с. 21; 35, с. 4].

У цьому контексті особливий інтерес є використання ігрового методу та вправ з арсеналу спортивних ігор у системі фізичного виховання дітей старших та підготовчих груп у дошкільних освітніх закладах. Фізкультурні заняття, побудовані на використанні елементів спортивних ігор та вправ, значною мірою сприяють підвищенню рівня фізичної підготовленості, фізичному та психічному розвитку, викликають підвищений інтерес до занять руховою діяльністю у дошкільнят [38, с. 22; 39, с. 201].

Серед спортивних ігор футбол є одним із популярних видів рухової активності дітей. Теоретично, фізичне виховання дітей дошкільного віку, методика навчання елементам гри футбол є однією з найменш вивченої. При цьому, можливості використання вправ з елементами гри у футбол для психофізичного розвитку дитини є значними [2; 3; 42]. Спостереження показують, що застосування на заняттях з фізичної культури вправ з елементами гри у футбол із дітьми дошкільного віку мають епізодичний характер, або не використовуються взагалі. Насамперед, це пояснюється відсутністю розробленої та апробованої методики проведення фізкультурних

занять на основі застосування елементів гри у футбол з дітьми старших та підготовчих груп у дитячих садочках.

Враховуючи стан цієї проблеми і те, що рівень фізичної підготовленості, фізичного та психічного розвитку є одним із головних критеріїв ефективності освітнього процесу в дошкільних закладах, виникла потреба глибшого вивчення впливу занять із застосуванням елементів гри у футбол на розвиток дітей 5-7 років та розробки відповідної методики занять з фізичної культури [4; 5; 17, с. 3]. Таким чином, необхідність у науковому обґрунтуванні методики фізкультурних занять з дітьми старших та підготовчих груп у дитячих садках із застосуванням елементів гри у футбол визначила актуальність нашого дослідження.

Аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та педагогічної практики в аспекті даного дослідження дозволив виділити протиріччя:

- між необхідністю вдосконалення фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку на основі розробки методик фізкультурних занять із застосуванням елементів гри у футбол та недостатньою теоретичною та методичною розробленістю питань змістовного їх забезпечення у дошкільних освітніх закладах;

- між об'єктивною необхідністю своєчасного формування рухових дій, підвищенням рівня фізичної підготовленості та розвитку психічних процесів дітей 5-6 років та недооцінкою потенційних можливостей використання елементів гри у футбол.

- між потребою дітей 5-6 років в ігровій діяльності та відсутністю методики фізкультурних занять на основі елементів гри у футбол.

Зазначені протиріччя дозволяють сформулювати проблему дослідження, яка полягає у науковому обґрунтуванні та розробці методики фізкультурних занять на основі використання елементів гри у футбол із дітьми 5-6 років у дошкільних освітніх закладах.

Об'єкт дослідження – фізичне виховання дітей 5-6 років у дошкільних закладах.

Предмет дослідження – особливості проведення занять з фізичної культури з дітьми 5-6 років на основі застосування елементів гри у футбол.

Мета дослідження – розробка та експериментальне обґрунтування методики занять з фізичної культури на основі використання елементів гри у футбол з дітьми 5-6 років у дошкільних освітніх закладах.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз сучасного стану проблеми вдосконалення фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах на основі використання ігрових видів спорту.

2. Визначити необхідність розробки методики використання елементів гри у футбол з дітьми 5-6 років на заняттях з фізичної культури у дошкільних освітніх закладах.

3. Виявити особливості виконання рухових дій ногами під час виконання різних елементів гри футбол дітьми 5-6 років.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури; педагогічні спостереження; контрольні випробування; біомеханічний аналіз рухів дітей на основі відеозаписів; педагогічний експеримент.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні методики занять з фізичної культури на основі використання елементів гри у футбол з дітьми 5-6 років у дошкільних освітніх закладах; впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес підготовки студентів спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 09-10 квітня 2024 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 68 сторінках, з яких 60 основного тексту, вона містить 17 таблиць. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, та списку 66 використаних літературних джерела.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз досліджень свідчить про те, що використання вправ з елементами спортивних ігор у процесі фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних освітніх закладах позитивно впливає на підвищення рівня фізичної підготовленості, фізичний та психічний розвиток дітей дошкільного віку.

2. У ході дослідження встановлено особливості володіння м'ячем дітьми 5-6 років, що характеризують нераціональність рухових дій. Більшість хлопчиків (57,1 %) і дівчаток (46,2 %) виконують ведення м'яча по прямій лише правою ногою, ведення м'яча лише лівою ногою здійснюють у середньому від 14 % до 23 % дітей. Почергове ведення м'яча правою та лівою ногою використовують лише 30 % хлопчиків та дівчаток. Удари по м'ячу після ведення завдають або внутрішньою частиною стопи, або використовують поєднання ударів носком і внутрішньої частини стопи, що є раціональним з погляду швидкості пересування вперед. Удар по м'ячу більшість дітей завдають носком (86,3 %). Інші способи ударів дітьми практично не використовуються, що свідчить про низький рівень управління рухами та обмеженість використання всього потенціалу рухів ноги в тазостегновому, колінному та гомілковостопному суглобах.

3. Розроблено методику занять з фізичної культури на основі використання елементів гри у футбол для дітей 5-6 років, яка ґрунтується: на підборі доступних віковим особливостям способів та прийомів виконання дітьми ударів та ведення м'яча; підборі вправ, що забезпечують координацію рухів для виконання рухових дій у футболі (удари по м'ячу, передачі, зупинки, ведення та ін.); розподіл вправ за складністю виконання; складання блоків спеціальних вправ за спрямованістю для засвоєння рухових дій та ігор в умовах інтеграції рухової та пізнавальної діяльності дітей. Методика занять реалізується протягом року на 3-х заняттях на тиждень по 25-30 хвилин в

обсязі 25 % (на 34 заняттях), 50 % (на 44 заняттях) та 100 % (на 24 заняттях), застосування елементів гри у футбол від загального часу занять стосовно інших засобів фізичного виховання, які традиційно використовуються на заняттях з фізичної культури.

4. Визначено, що заняття з фізичної культури на основі використання елементів гри у футбол мають позитивний вплив на розвиток фізичних якостей дошкільнят 5-6 років. Після закінчення педагогічного експерименту діти експериментальної групи показали результати достовірно вищі, ніж їх однолітки з контрольної групи ($p < 0,05$) у тестах: «Біг 10 з ходу», «Біг 30 м», «Біг змією», «Човниковий біг 6х5 м», «Стрибок у довжину з місця», «Нахил тулуба вперед», «Піднімання тулуба». Подібна картина характерна й для результатів у тестових випробуваннях, що характеризують рівень розвитку координаційних здібностей «Чапля на болоті», «Біг до м'яча за зоровим і слуховим орієнтиром» і «Човниковий біг з перенесенням предмета» ($p < 0,05$).

5. Поліпшення результатів у тесті «Ведення м'яча 10 м з обведенням стійок», після закінчення педагогічного експерименту у дітей експериментальної групи достовірно вище, ніж у контрольній, як у хлопчиків (на 45,7 %), так і у дівчаток (50,5 %) , що пов'язано з використанням ними більш раціональних способів вирішення рухової задачі – ведення м'яча внутрішньою та зовнішньою частиною підйому, а також внутрішньою, зовнішньою частиною підйому та носком. Підтвердженням результативності методики є і результати тесту «Удари по м'ячу в площину чотирьох воріт». Точність влучень і час виконання в експериментальній групі після закінчення педагогічного експерименту достовірно вища, ніж у контрольній. Результативність дітей в експериментальній групі більша в середньому на 28 % і склала 85,2 % влучень від загальної кількості завданих ударів у хлопчиків та 80,7 % – у дівчаток. У контрольній групі результативність хлопчиків становила 60,2 %, у дівчаток – 53,6 % ($p < 0,05$).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко В. Г. та інші. Футбол. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності. Київ : ЗАТ «Броварська друкарня», 2003. 101 с.
2. Артим'юк Н. Актуальні напрями удосконалення фізичної і технічної підготовки футболістів на етапі початкової підготовки. Проблеми формування здорового способу життя молоді: зб. наук. ст. Л., ЛНУ ім. І.Франка, 2009. С. 117-119.
3. Артим'юк Н. Засоби тренування у підготовці футболістів на етапі початкової підготовки. Фізична культура. Спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві: Зб. наук. праць III Всеукр. студ. наук.-практ.конф. Вінниця, 2010. С. 5-8.
4. Артим'юк Н. Фізична підготовленість футболістів на етапі початкової підготовки. Матеріали V Всеукр. Наук.-практ. конф. «Перший крок у науку». Т. 1. Луганськ: Поліграф ресурс, 2010. С. 3-7.
5. Архипов О. А. Вплив занять футболом на формування психофізіологічних показників молодших школярів. Вісник. 2013. Т. 1, Випуск № 12. С. 29-32.
6. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське довкілля. За загальною редакцією О. В. Низьковської. 2017. 256 с.
7. Бойченко А. В. Формування рухових здібностей учнів 8-9 класів у процесі занять футболом з використанням інноваційних технологій: автореф. дис...канд. пед. наук : 13.00.02. Харківська державна академія фізичної культури. Харків, 2018. 20 с.
8. Васильчук А. Г. Використання абетки футболу для школярів початкових класів у загальноосвітніх навчальних закладах України. Молода спортивна наука України. 2010. Т. 2. С. 46-50.

9. Васильчук А. Г. Гуртки з футболу в школі : навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2009. 232 с.
10. Васьков Ю. В. Уроки футболу в загальноосвітній школі. Харків: Торсінг, 2003. 224 с.
11. Віхров К. Л. Футбол у школі : навч.-метод. посіб. Київ: Комбі ЛТД, 2004. 255 с.
12. Вознюк Т. В. Основи теорії та методики спортивного тренування. Навчальний посібник. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2016. 240 с.
13. Войтенко С. М., Костюкевич В. М., Стасюк І. І. Теорія і методика викладання футзалу: навчальний посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 212 с.
14. Гончаренко А. М., Дятленко Н. М. Програма підтримки розвитку дитини дошкільного віку «Стежина». 2022. 256 с. URI: <https://nairi.org.ua/programa-stezhyna-nairi/> (дата звернення: 14.10.2023)
15. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років. Під загальною редакцією В. О. Огнев'юка.. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
16. Дулібський А.В., Фалес І. Г. Техніко-тактична підготовка юних футболістів. Науково-методичний (технічний) комітет федерації футболу України. Київ, 2001. 61 с.
17. Дмор С. М. Методика навчання молодших школярів футболу у процесі позаурочних занять з використанням інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2014. 22 с.
18. Дяконова Н. С., Дроздюк В. І., Коваленко Г. М., Якименко Н. І. Програма і методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри у футбол «Шкіряний м'яч». Суми, 2015. 43 с.
19. Жилін Є. І. Особливості навчання руховим діям школярів молодших класів на прикладі футболі. Теорія та методика фізичного виховання. 2012. Випуск № 8. С. 18-38.

20. Журид С. Н., Перевозник В. І. Порівняльний аналіз командних техніко-тактичних дій команд по футболу вищої і першої ліг чемпіонату України. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2007. Випуск 12. С. 139-144.

21. Єдинак Г., Шиян Б, Петришин Ю. Наукові дослідження у фізичному вихованні і спорті: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 3-тє вид. стереотип. [Електронний ресурс]. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. Об'єм даних 9,7 Мб.сп.

22. Крутій К. Л. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку. 2020. 141 с. URI :<https://lips.in.ua/product/stezhinki-u-vsesvit-kompleksna-osvitn/> (дата звернення: 16.10.2023).

23. Коваль С. С. Комплексне формування рухових якостей і засвоєння техніко-тактичних дій юних футболістів 8-12 років: автореф. дис... канд. наук з фіз. вих. і сп. 24.00.01. Харківська державна академія фізичної культури. Харків, 2010. 25 с.

24. Коломоєць Г. Розвиток рухових якостей та зміцнення здоров'я школярів засобами футболу. Теорія та методика фізичного виховання. 2007. Випуск № 11. С. 30-32.

25. Конох О. Є. Методика проведення занять фізичної культури з дітьми 5-6 років з використанням елементів футболу. Вісник Запорізького національного університету. 2011. Випуск № 2 (6). С. 12-15.

26. Конох О. Є. Організація процесу фізичного виховання в дошкільному навчальному закладі з цілеспрямованим використанням елементів футболу. Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових статей. Серія: Фізичне виховання та спорт. Запоріжжя: ЗНУ, 2012 Випуск № 1(7). С. 59-63.

27. Костюкевич В. М., Шевчик Л. М., Сокольвак О. Г. Метрологічний контроль у фізичному вихованні та спорті : навч. посіб. Київ : КНТ, 2017. 255 с.
28. Костюкевич В. М., Перепелиця О. А., Гудима С. А., Поліщук В. М. Теорія і методика викладання футболу: навчальний посібник. 2-е вид. перероб. та доп. Київ: КНТ, 2017. 310 с.
29. Костюкевич В., Щепоткіна Н., Стасюк В. Теоретико-методичні підходи щодо програмування тренувального процесу спортсменів у макроциклі. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. Зб. наук. пр. 2019. Випуск № 8 (27). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. С. 145-156.
30. Костюкевич В. М. Вознюк Т. В., Драчук А. І. Спортивні ігри: курс лекцій : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Ландо ЛТД, 2012. 240 с.
31. Лісенчук Г., Тищенко В. Комплексна оцінка спеціальної фізичної і техніко-тактичної підготовленості як запорука формування основного складу у футболі. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2019. Зб. наук. пр. Випуск № 8 (27). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. С.175-183.
32. Лісенчук Г.А. Спортивні ігри та методика викладання (Футбол) : навчально-методичні рекомендації. Миколаїв : Іліон, 2020. 51 с.
33. Максименко І. Г. Аналіз показників змагальної діяльності футболістів збірної команди України на чемпіонаті світу 2006. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2007. Випуск 3. С. 47-54.
34. Максименко І. Г. Дослідження показників структури фізичної та технічної підготовленості футболістів різної кваліфікації протягом річного циклу тренування. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: 2002. Випуск 10. С. 54-59.
35. Максименко І. Г. Структура тренувальних навантажень, фізичної, технічної та ігрової підготовленості юних футболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Львівський державний університет фізичної культури. Львів, 2001. 19 с.

36. Максименко І. Г. Порівняльний аналіз параметрів технічної майстерності футболістів та футболісток різної кваліфікації. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2007. Випуск № (1). С. 78-80.

37. Мироненко В. З досвіду опанування відволікаючих дій (фінтів) на уроках футболу в школі. «Фізичне виховання в школі», 2003. Випуск № 2. С. 4-5.

38. Мосейчук Ю. Ю. Спортивні ігри з методикою викладання (футбол): методр. рекомендації. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2010. 60 с.

39. Мосейчук Ю. Ю., Дарійчук С. В. Спортивні ігри з методикою викладання (футбол) : навч.-метод. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 288 с.

40. Ніколаєнко В. В. Байрачний О. В. Особливості розвитку футболу на сучасному етапі. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2012. Випуск № 3. 20 с.

41. Ніколаєнко В. В. Віковий аспект формування дитячо-юнацьких команд з футболу : реальність та перспективи. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб.наук.пр. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2013. Випуск №16. С. 147-153.

42. Ніколаєнко В. В. Організаційно-методичні підходи до побудови навчально-тренувального процесу на етапі початкової підготовки футболістів : порівняльний аналіз. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2014. Випуск № 1 (25). С. 76-80.

43. Носко М. О., Гаркуша С. В., Бріжата І. А. Метрологічний контроль у фізичному вихованні і спорті [Текст] : навч. посіб. для студентів спец. «Фізичне виховання» Київ : Леся, 2012. 263 с.

44. Перепелиця П. Є., Демкович С. Є. Аналіз тактично-технічних дій футболістів. Вісник ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Чернігів : ЧДПУ. 2006. Випуск № 35. С. 285-290.

45. Петров А. О. Залучення школярів до здорового способу життя засобами футболу. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2012. Випуск № 5. С. 169-176.

46. Петров О. П. Методика навчання футболу : Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2006. 128 с.

47. Петров О. П., Петров А. О. Футбол як засіб формування потреби в здоровому способі життя. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. Серія педагогічна. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. Вип. 6. С. 96-100.

48. Піроженко Т. О. та інші Освітня програма «Впевнений старт». Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

49. Програма освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування. Education & Care». В. А. Воронов, К. В. Ковальчук, Н. В. Піканова, О. Д. Рейпольська, С. О. Сисоєва, К. Ю. Станкевич. Київ : ФОП В. Б. Ференець, 2021. 130 с.

50. П'ятисоцька С. С., Казмірчук А. Ф. Сучасні інформаційні технології у професійному футболі. В: Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту [Інтернет] : зб. наук. пр. Харків : ХДАФК, 2017. Випуск № 1. С. 100.

51. Радченко О. В., Чиж А. Г., Констанкевич В. П. Показники технічної підготовленості футболістів на етапі початкової підготовки. Спортивні ігри, Випуск № 1 (23). 2022. С. 43-55.

52. Сембрат С. В. Особливості формування швидкісно-силових здібностей дітей молодшого шкільного віку (6-9 років). Педагогіка, психологія та медико біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: збірник наукових праць за редакцією Срмакова С.С. Харків: ХДАДМ (XXIII), 2005. Випуск № 7. С. 47-53.

53. Собко І. Розвиток фізичних якостей за допомогою ігрового методу в тренувальному процесі футболістів 5-6 років. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2021. Випуск № 12. С. 77-84.

54. Соломонко В. В., Лісенчук Г. А., Соломонко О. В., Пилипенко В. О. Футбол у школі: Посібник для вчителів і школярів. Київ : Навчальний друк. 2014. 296 с.

55. Соломонко В. В. Футбол: підруч. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Олімпійська література, 2014. 304 с.

56. Сухомлинов Р. О. Характеристика показників фізичного розвитку хлопчиків 5-6 років, які займаються у дитячих футбольних клубах. Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова]. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017. Випуск № 7. С. 35-38.

57. Спортивні ігри : навч. посібник [для студ. факультетів фіз. культури педаг. вищ. навч. закладів] : у 2 томах: під ред. Ж. Л. Козіної. Том 1 : Загальні основи теорії і методики спортивних ігор. Х.: вид-во «Точка», 2010. 200 с.

58. Столітенко Є. В. Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом. [навчально-метод. посібник] Київ: ТОВ ВБ «Аванпост-Прим». 2011. 300 с.

59. Хрипко І. В. Вплив програм з традиційними та інноваційними засобами фізичного виховання на фізичний стан молодших школярів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. : 24.00.01. НУФВСУ. Київ, 2012. 20 с.

60. Чорнобай І. М., Борецько В. І. Теоретичні аспекти розвитку різновидів швидкості юних футболістів. Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор : Збірник наукових статей. Випуск № 1. Львів, 2006. С. 58-66.

61. Чорнобай І. М. Розвиток швидкісних якостей юних футболістів: навчально методичні рекомендації. Львів: НВФ «Українські технології», 2007. 60 с.

62. Чорнобай І. М. Теоретичні аспекти розвитку швидкості технічних і тактичних дій, швидкості мислення юних футболістів. Педагогіка, психологія

та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія за редакцією проф. Єрмакова С.С. Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2005. Випуск № 24. С. 110-116.

63. Шаленко В. В. Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки : автореф... дис. на здобуття наук ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24 00 01. ХДАФК, 2005. 20 с.

64. Шамардін В. М. Характеристика рухової та ігрової діяльності футболістів. Спортивний вісник Придніпров'я, 2007. Випуск № 1. С. 87-89.

65. Ярій Р. О. Вплив занять футболом на морфо-функціональний статус дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. н. з фіз. вих. та сп. : 24.00.02. ХДАФК, 2010. 25 с.